

Ocena ryzyka współpracy z kontrahentem. Aspekty rejestrowe, podatkowe, biznesowe, AML i zrównoważonego rozwoju

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Justyna Walas-Ryba

Rozdział I. Podstawy prawne i regulacyjne weryfikacji kontrahentów biznesowych

1. Uwagi wstępne

Zarządzanie ryzykiem kontrahenta biznesowego jest nieodłącznym elementem rozwoju każdego przedsiębiorstwa bez względu na to, na jakim rynku i w jakiej branży działa. Współpraca z kontrahentem może być ryzykowna. System zarządzania ryzykiem obejmuje wdrożenie działań, które mają na celu usunięcie zagrożenia i zabezpieczenie przedsiębiorstwa przed narażeniem na kolejne ryzyko. Każda firma powinna opracować system oraz szczegółowy plan, który pozwoli jej na to, by uchronić się przed zagrożeniami.

Pierwszym krokiem zarządzania ryzykiem kontrahentów biznesowych jest poddanie analizie specyfiki prowadzonej działalności i podmiotów dostarczających towary lub usługi, tak aby zidentyfikować tzw. wąskie gardła i monitorować każdy z etapów. Uważna analiza działalności na każdym etapie prac pozwoli szybko zlokalizować problem i wyeliminować go, a także wdrożyć odpowiednie rozwiązania.

W ramach działalności biznesowej każdy właściciel firmy musi dbać o to, by stale eliminować wszelkie zagrożenia, które mogą opóźnić proces, powodować różnego rodzaju ograniczenia, np. efektywnościowe, wpływać niekorzystnie na produkcję. Dlatego każda firma potrzebuje zdywersyfikowanej załogi, która zwiększy nie tylko konkurencyjność, ale też pozwoli zrealizować zapotrzebowanie klientów na dany zakres usług czy dostarczyć zamówienia w określonych terminach.

Jednym ze sposobów efektywnego zarządzania jest nieustanne doskonalenie bazy wiarygodnych i rzetelnych kontrahentów biznesowych. Bardzo ważne jest, aby w porę zidentyfikować ograniczenia i przewidywać zagrożenia oraz aby zabezpieczyć zasoby na wypadek, gdyby w danym momencie firma nie mogła ich wykorzystywać.

Współcześnie na rynku krajowym i zagranicznym firmy rywalizują ze sobą nie tylko o klientów, ale również o szybkość realizacji danego przedsięwzięcia, dlatego tak ważne jest, aby eliminować zagrożenia występujące we współpracy z kontrahentami biznesowymi. Do każdej sytuacji należy podchodzić spokojnie i reagować w sposób przemyślany, by jak najszybciej i skuteczniej wyeliminować ryzyko. Skuteczne zarządzanie ryzykiem w firmie wymaga nie tylko tego, by stale kontrolować sytuację na rynku, ale przede wszystkim – szybko znajdować odpowiednie rozwiązania. Nie powinien być to problem złożony, jeśli uważnie przeanalizuje się sytuację własną w firmie i wyeliminuje najsłabsze punkty.

Ryzyko gospodarcze związane ze współpracą z kontrahentami biznesowymi można podzielić na:

- 1) **ryzyko wynikające z zagrożeń zewnętrznych** – taka sytuacja ma miejsce wtedy, gdy np. w wyniku pożaru firma nie może zrealizować określonego zadania. Są to więc ryzyka występujące niezależnie od działań ludzi w firmie;
- 2) **ryzyko wynikające z zagrożeń wewnętrznych** – np. niedopilnowanie procedur, brak wykwalifikowanych pracowników albo niegodni zaufania partnerzy, którzy nie wykonali określonego zadania w ustalonym terminie, co przełożyło się na kryzys w firmie i utratę klientów lub inne problemy, które doprowadziły do kryzysu;
- 3) **ryzyka związane z łańcuchem dostaw** – np. opóźnienia w dostawach, przerwy w produkcji, błędy ludzkie, awarie, zmiany klimatyczne skutkujące brakiem zasobów.

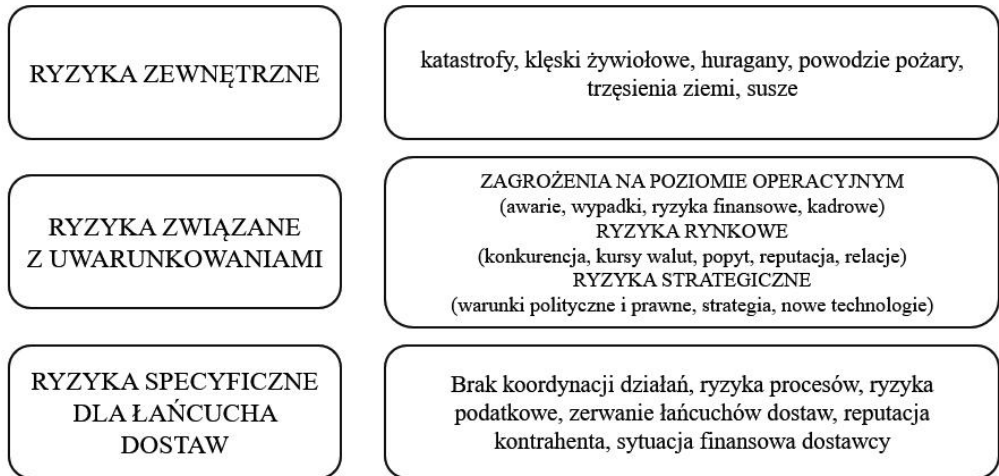
Dynamicznie rozwijający się proces umiędzynarodowienia biznesu sprawia, że przedsiębiorstwa mierzą się z niezwykle silną konkurencją. Zaostrzona rywalizacja wymusza zatem na podmiotach działających na rynku usprawnienia przepływu dóbr i usług za pomocą efektywnych łańcuchów dostaw, które obecnie oprócz znacznego wydłużenia charakteryzują się również wysokim stopniem złożoności.

Ważne

Warto podkreślić, iż wzrost liczby partnerów biznesowych może się przyczynić do zwiększenia poziomu ryzyka w łańcuchu dostaw, jak również wzrostu podatności na zakłócenia.

Procesy zarządzania ryzykiem obejmują szczegółową analizę ryzyk, do której punkt wyjścia stanowi trafna identyfikacja ryzyka. Efektywna identyfikacja ryzyka operacyjnego powinna pozwalać na przeprowadzenie poprawnej oceny ryzyka i uwzględniać:

- 1) **czynniki wewnętrzne** (takie jak struktura organizacyjna i jej zmiany, specyfika działalności, użytkowane systemy informatyczne, jakość i rotacja kadr, skargi i reklamacje od klientów czy też związane z zależnością podmiotu od innych podmiotów w grupie);
- 2) **czynniki zewnętrzne** (czynniki otoczenia gospodarczego, w tym polityczne, prawne, socjodemograficzne, rynkowe czy dotyczące zmian technologicznych).

Rysunek 1. Generalne ryzyka występujące we współpracy z kontrahentami biznesowymi

Źródło: Opracowanie własne.

Odpowiednie przyporządkowanie rodzajów ryzyka do poszczególnych kategorii przynosi wymierne korzyści dla ciągłości biznesowej. Pozwala na ustalenie, które procesy powinny być wzięte pod uwagę w pierwszej kolejności przy tworzeniu strategii oraz na które z nich warto przeznaczyć większe zasoby finansowe, w celu zabezpieczania ich przed wystąpieniem niepożądanych zjawisk. Ponadto przyczynia się to do możliwości wypracowania wspólnych, przejrzystych kryteriów oceny poszczególnych rodzajów ryzyka (stworzenie hierarchii poziomu ryzyka) oraz możliwości porównania, a w konsekwencji do umiejętności odpowiedniego postępowania w stosunku do ryzyka występującego w danym obszarze.

Tabela 1 przedstawia proponowany podział czynników ryzyka według obszarów i usytuowania kontrahenta biznesowego w ramach operacyjnej działalności podmiotu oceniającego te ryzyka.

Tabela 1. Przykłady ryzyka biznesowego wynikające ze współpracy z kontrahentami

Obszar ryzyka	Czynniki ryzyka
Uczestnicy łańcucha dostaw	Błędny wybór dostawców: 1) niewłaściwa lokalizacja dostawców; 2) brak negocjacji ceny; 3) brak możliwości wyboru formy płatności; 4) brak strategii zakupowych; 5) brak zdolności realizacji zamówienia; 6) niestabilna sytuacja finansowa.
Koordynacja i współpraca	Obszary ryzyka: 1) konieczność zgromadzenia wyczerpujących informacji o partnerze biznesowym;

Obszar ryzyka	Czynniki ryzyka
	2) przekazanie zadań operacyjnych kontrahentowi; 3) pozyskiwanie i przekazywanie informacji poufnych kontrahentom; 4) konflikty interesów; 5) niemożliwość precyzyjnego oszacowania wartości.
Standaryzacja	Brak wykorzystywania wspólnych standardów w zakresie: 1) strategii zarządzania łańcuchem dostaw; 2) nośników wykorzystywanych w procesie automatyzacji; 3) zabezpieczenia wymiany informacji; 4) obiegu dokumentacji.
Informacja	Obszary ryzyka: 1) błędny wybór w zakresie pozyskiwania, gromadzenia i przekazywania informacji; 2) niedostateczne zarządzanie posiadanymi zasobami informatycznymi; 3) błędnie zaprojektowany proces przepływu informacji; 4) brak wykorzystania nowoczesnych metod pozyskiwania informacji.
Klienci	Obszary ryzyka: 1) nieprawidłowe zidentyfikowanie potrzeb klientów; 2) niedostosowana oferta; 3) utrata kluczowych klientów; 4) jakość produktów nieodpowiadająca potrzebom; 5) błędne metody marketingowe i pozyskania klienta.

Źródło: Opracowanie własne.

Zwrócić należy jednak uwagę na fakt, że w ramach procesu weryfikacji oraz ocen ryzyk współpracy z kontrahentem biznesowym mogą występować różnego rodzaju bariery, które utrudniają lub nawet uniemożliwiają właściwą identyfikację ryzyk, a tym samym pełną weryfikację kontrahenta, uwzględniającą wszystkie obszary zagrożeń występujących po jego stronie. Tabela 2 zawiera przykładowe wskazanie na bariery wewnętrzne i zewnętrzne, wpływające na możliwość dokonania kompleksowej oceny ryzyka. Należy je uwzględnić, budując system zarządzania ryzykami partnerów biznesowych w organizacji.

Tabela 2. Przykładowe bariery oraz zasady w zarządzaniu ryzykami kontrahenta biznesowego

Bariery	Zasady
1) globalizacja łańcucha dostaw; 2) przewaga konkurencyjna dużych podmiotów; 3) działania ukierunkowane wyłącznie na redukcję kosztów; 4) błędnie zarządzany proces outsourcingu; 5) wąska specjalizacja przedsiębiorstw produkcyjnych; 6) centralizacja dystrybucji; 7) brak procedur kontroli i audytu; 8) brak systemu zarządzania informacją zwrotną; 9) skracanie cykli życia produktów;	1) świadomość występowania ryzyka; 2) identyfikacja ryzyka; 3) zarządzanie ryzykami; 4) motywowanie pracowników; 5) tworzenie planów awaryjnych; 6) tworzenie systemów oceny i informacji zwrotnej; 7) koordynacja procesów; 8) stale analizowanie łańcucha dostaw i jego wydajności.

Bariera	Zasady
10) brak wiedzy szczegółowej na temat kontrahentów i ich łańcuchów dostaw.	

Źródło: Opracowanie własne.

Zarządzanie ryzykiem pozwala nie tylko na identyfikację źródeł ryzyka, lecz także na określenie jego poziomu. Poznając wielkość i rodzaj ryzyka zagrażającego ciągłości dostaw, można zapobiegać powstawaniu zdarzeń ryzykownych, czyli ograniczać ryzyko lub łagodzić jego skutki. W ograniczeniu ryzyka mogą zatem posłużyć przytoczone w tabeli 2 zasady zarządzania ryzykiem kontrahentów biznesowych, których stosowanie może się okazać pomocne przy tworzeniu strategii zarządzania ryzykiem współpracy z kontrahentami biznesowymi.

Ważne

Weryfikacja partnerów biznesowych ma na celu minimalizację potencjalnych ryzyk systemowych, operacyjnych, reputacyjnych, finansowych, a także ryzyk związanych ze zrównoważonym rozwojem.

Najważniejszym argumentem przemawiającym za wdrożeniem w organizacjach procesów weryfikacji kontrahentów jest przede wszystkim zachowanie płynności finansowej podmiotu. Po zawarciu umowy dojść może do sytuacji niewywiązania się kontrahenta z umowy, a co za tym idzie firma może być narażona na bezpośrednie straty finansowe. Podmiot, który nie weryfikuje swoich obecnych i potencjalnych partnerów biznesowych, może zostać nawet nieświadomie uwikłany np. w karuzelę VAT czy proceder prania pieniędzy, finansowania terroryzmu lub oszustwa. Dopiero w trakcie postępowań skarbowych czy karnych będzie dowodził, że nie popełnił przestępstwa umyślnie lub nie przewidywał, że jego działania mogą być niezgodne z przepisami prawa. W takiej sytuacji rzetelnie przeprowadzony i udokumentowany proces weryfikacji kontrahenta może zapewnić, że strona, która działała uczciwie i wywiązała się ze swoich obowiązków, nie poniesie odpowiedzialności karnej.

Weryfikacja kontrahenta jest szczególnie ważna, jeśli dany podmiot gospodarczy często daje swoim partnerom biznesowym możliwość odroczenia terminu zapłaty. W takim przypadku niedotrzymanie warunków współpracy lub nieuczciwe działanie jednej ze stron może prowadzić do tzw. zatorów płatniczych. Tym terminem określa się sytuację, w której nagromadzenie zadłużeń uczciwego przedsiębiorcy oddziałuje na jego relacje biznesowe.

Ważne

Proces identyfikacji powinien odbywać się na podstawie ustalonych procedur, a materiały powstające w wyniku tego procesu powinny pozwalać na jego weryfikację.

2. Podstawy prawne i regulacyjne źródeł informacji o kontrahentach biznesowych

Polskie przepisy prawa nie przewidują kompleksowych rozwiązań w zakresie weryfikacji kontrahentów biznesowych. Najszerzy zakres podstaw prawnych odwołujących się do obowiązku weryfikacji podmiotów, z którymi dana organizacja współpracuje, przewidują przepisy prawa podatkowego. Wskazać tu należy m.in. na następujące regulacje:

- 1) OrdPU;
- 2) CEIDGU;
- 3) KRSU;
- 4) VATU;
- 5) StatPublU;
- 6) UdostInfoGospU;
- 7) EwidPodU.

2.1. Krajowy Rejestr Sądowy

Krajowy Rejestr Sądowy jest prowadzonym przez sądy w systemie informatycznym ogólnopolskim, publicznym i jawnym zbiorem wskazanych ustawowo, aktualnych, zupełnych i uznanych za prawdziwe danych identyfikujących w obrocie podmioty wpisane do tego Rejestru¹. Celem utworzenia KRS było powstanie jednolitego, ogólnopolskiego systemu rejestracji w miejsce dotychczasowych zdecentralizowanych rejestrów. W literaturze nadmienia się, że wprowadzenie KRS jest niewątpliwie przejawem realizacji procesu dążenia do zwiększenia skuteczności działania rejestru, a przez to **podwyższenia poziomu jawności i kompletności informacji przez powiązanie ich z innymi zbiorami danych** i zastosowanie nowych technik informacyjnych i telekomunikacyjnych w nim zawartych².

Oprócz znacznego udogodnienia dla korzystających z informacji zawartych w rejestrze, w odniesieniu do spółek komandytowo-akcyjnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych stanowiło to realizację zadania określonego w dyrektywie 68/151/EWG. Dyrektywa 68/151/EWG wprowadziła po stronie państw członkowskich obowiązek powołania stosownych rejestrów dla zapewnienia jawności danych podmiotów uczestniczących w życiu gospodarczym, przy czym zgodnie z jej art. 3 w każdym państwie członkowskim miała być prowadzona dokumentacja w rejestrze centralnym lub rejestrze handlowym, lub rejestrze spółek, dla każdej ze spółek, które były w nim zarejestrowane³.

Krajowy Rejestr Sądowy składa się z trzech oddzielnych rejestrów:

- 1) rejestru przedsiębiorców;

¹ Ł. Zamojski, Rejestracja spółek. Zagadnienia materialne i procesowe, Warszawa 2008, s. 21.

² P. Siciński, Kierunki rozwoju rejestru handlowego w świetle projektu ustawy o rejestrze sądowym na tle regulacji europejskich, ze szczególnym uwzględnieniem Francji, Prz. Sąd. 1997, Nr 3, s. 114–115.

³ Ł. Zamojski, Krajowy Rejestr Sądowy. Komentarz, Lex/el. 2023.

- 2) rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej;
- 3) rejestru dłużników niewypłacalnych.

Rejestr wchodzi w skład systemu integracji rejestrów, o którym mowa w art. 22 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z 14.6.2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek (Dz.Urz. UE L Nr 169, s. 46–127). Rejestr obejmuje podmioty, na które przepisy innych ustaw nakładają obowiązek uzyskania wpisu do tego rejestru. Minister Sprawiedliwości utrzymuje system teleinformatyczny służący do prowadzenia rejestru, umożliwiającą zawieranie oraz podejmowanie innych czynności w odniesieniu do spółek, których umowa jest zawierana przy wykorzystaniu wzorca umowy udostępnionego w tym systemie, oraz podejmowanie czynności w postępowaniu rejestrowym w odniesieniu do podmiotów podlegających wpisowi do rejestru, udzielanie informacji z rejestru i udostępnianie akt rejestrowych. Minister Sprawiedliwości zapewnia dostęp do systemu teleinformatycznego w celu dokonywania czynności, o których mowa w tym przepisie, oraz ochronę danych zgromadzonych w systemie przed nieuprawnionym dostępem, przetwarzaniem, zmianą lub utratą.

Rejestr prowadzą w systemie teleinformatycznym sądy rejonowe (sądy gospodarcze). Natomiast gminy, jako zadania zlecone, wykonują czynności związane z prowadzeniem rejestru, polegające na zapewnieniu:

- 1) wglądu do Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD);
- 2) dostępu do urzędowych formularzy wniosków wymaganych ustawą umożliwiającą rejestrację spółek jawnych;
- 3) dostępu do informacji o wysokości opłat, sposobie ich uiszczania oraz o właściwości miejscowej sądów rejonowych.

Dwa pierwsze rejestry KRS przyznają podmiotom w nich umieszczonym niepowtarzalne w skali kraju 10-cyfrowe numery KRS, które w sposób jednoznaczny identyfikują podmiot. Natomiast w Rejestrze Dłużników Niewypłacalnych każdy dłużnik mógł być wpisany pod wieloma numerami RDN, jeśli istniało wiele podstaw wpisu. **Wszystkie trzy rejestry są prowadzone niezależnie od siebie, jednak informacje w nich ujęte są powiązane przez system informatyczny**, np. informacja o wpisie do RDN zostaje z urzędu publicznie ujawniona – w razie wystąpienia z wnioskiem o wpis takiej osoby fizycznej jako członka organu osoby prawnej – w ramach tzw. protokołu nieufności, co ma za zadanie uniemożliwić uwzględnienie wniosku we wskazanym zakresie. Stanowi to swistą formę „autokontroli” danych ujawnionych w poszczególnych rejestrach. Sąd rejestrowy otrzymuje z rejestru dłużników niewypłacalnych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, informacje o wpisach do tego rejestru osób, które zostały pozbawione przez sąd upadłościowy prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu, w odniesieniu do osób wpisanych lub podlegających wpisowi w przypadku spółek handlowych, przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeń w działach 2, 5 i 6 rejestru przedsiębiorców oraz rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

Sąd rejestrowy otrzymuje, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, informację, czy dane osoby, której dotyczy zapytanie, figurują w:

- 1) Krajowym Rejestrze Karnym, w zakresie skazań za przestępstwa, o których mowa w art. 18 § 2 KSH, oraz w zakresie orzeczonych środków karnych, o których mowa w art. 39 pkt 2 i 2aa KK;
- 2) rejestrze dłużników niewypłacalnych oraz Krajowym Rejestrze Zadłużonych w zakresie orzeczonych zakazów, o których mowa w art. 373 PrUpad;
- 3) wykazie prowadzonym przez KNF na podstawie art. 4 ust. 7 NadzRynFinU.

Ponadto zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 17.11.2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz.U. z 2014 r. poz. 1667 ze zm.) określa szczegółowy sposób prowadzenia rejestru przedsiębiorców, rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej i rejestru dłużników niewypłacalnych, a także szczegółową treść wpisów w tych rejestrach.

Wszystkie trzy rejestry wchodzące w skład KRS mają charakter rejestrów podmiotowych, tj. ksiąg publicznych typu osobowego⁴, **zawarte są w nich bowiem każdorazowo dane dotyczące konkretnego podmiotu**, w odróżnieniu od rejestrów o charakterze przedmiotowym, takich choćby jak księgi wieczyste, gdzie gromadzone są dane dotyczące nieruchomości.

Szczegółowe wytyczne dotyczące obszarów ujawnionych w KRS, które należy uwzględnić w ramach oceny ryzyka kontrahenta biznesowego oraz w procesie weryfikacji, zostały przedstawione w rozdziale III niniejszej publikacji.

W celu udostępnienia informacji publicznie utworzono Centralną Informację Krajowego Rejestru Sądowego, zwaną dalej „Centralną Informacją”, z oddziałami przy sądach rejestrowych. Do zadań Centralnej Informacji należy:

- 1) prowadzenie zbioru informacji rejestru oraz elektronicznego katalogu dokumentów spółek;
- 2) udzielanie informacji z rejestru oraz przechowywanie i udostępnianie kopii dokumentów z katalogu;
- 3) utworzenie i eksploatacja połączeń rejestru i katalogu w systemie teleinformatycznym;
- 4) utworzenie i eksploatacja połączeń rejestru z systemem integracji rejestrów.

W ramach weryfikacji informacji z KRS warto również zwrócić uwagę na:

- 1) **sposób reprezentacji** – zarówno prokurenta i jego uprawnienia, jak i wspólników w spółkach osobowych/członków zarządu w spółkach kapitałowych, żeby wiedzieć, kto może skutecznie podpisać umowę;
- 2) **wysokość kapitału zakładowego/akcyjnego** – w przypadku spółek kapitałowych, żeby znać maksymalną kwotę odpowiedzialności za zobowiązania;
- 3) **informację o otwarciu likwidacji**, która wskazuje na złożenie wniosku o likwidację podmiotu, a w konsekwencji wykreślenie z KRS i zaprzestanie działalności;

⁴M. Tarska, Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, Warszawa 2009, s. 6.

- 4) **informacje o datach złożenia sprawozdań finansowych** (co do zasady, raz w roku kalendarzowym spółka ma obowiązek składać takie sprawozdanie) – brak spełnienia tego obowiązku może wskazywać na nieuczciwe zamiary spółki – może to być firmant albo znikający podatnik.

Z punktu widzenia weryfikacji kontrahenta ważny jest dział 4 i następne KRSU. Znajdują się tam informacje o ewentualnym ustanowieniu kuratora dla spółki, otwarciu postępowania likwidacyjnego, informacje o przekształceniach, podziale, połączeniu, a także o wszczęciu postępowania upadłościowego, układowego restrukturyzacyjnego lub naprawczego.

W dziale 4 rejestru przedsiębiorców zamieszcza się następujące dane:

- 1) **zaległości podatkowe i celne objęte egzekucją**, jeżeli dochodzona należność nie została uiszczona w terminie 60 dni od daty wszczęcia egzekucji, datę wszczęcia egzekucji tych należności oraz wysokość pozostałych do wyegzekwowania kwot, datę i sposób zakończenia egzekucji;
- 2) **należności, do których poboru jest obowiązany ZUS**, objęte egzekucją, jeżeli dochodzona należność nie została uiszczona w terminie 60 dni od daty wszczęcia egzekucji, datę wszczęcia egzekucji tych należności oraz wysokość pozostałych do wyegzekwowania kwot, datę i sposób zakończenia egzekucji;
- 3) **oznaczenie wierzyciela podmiotu oraz jego wiarygodność**, jeżeli posiada tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko podmiotowi i nie został zaspokojony w ciągu 30 dni od daty wezwania do spełnienia świadczenia; w przypadku wiarygodności solidarnych ujawnieniu w rejestrze podlega jedynie wierzyciel wnoszący o dokonanie wpisu z zaznaczeniem, że jest to wiarygodność wynikająca z zobowiązania solidarnego;
- 4) **informacje o zabezpieczeniu majątku dłużnika** w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości albo w postępowaniu restrukturyzacyjnym przez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego lub zarządcy przymusowego i jego zmianach lub o nadzorcy sądowym lub zarządcy ustanowionym w postępowaniu restrukturyzacyjnym, który pełni funkcję po prawomocnym umorzeniu postępowania restrukturyzacyjnego w związku ze złożeniem uproszczonego wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego albo uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości, zawieszeniu prowadzonych przeciwko dłużnikowi egzekucji, a także o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 PrUpad.

Dodatkowo zgodnie z KRZU powstał Krajowy Rejestr Zadłużonych (KRZ), prowadzony przez Ministra Sprawiedliwości. Rejestr jest jawny, każdy ma prawo zapoznać się z danymi ujawnionymi w tym rejestrze oraz danymi objętymi treścią obwieszczeń za pośrednictwem Internetu.

W KRZ ujawnia się informacje o:

- 1) osobach fizycznych, osobach prawnych oraz jednostkach organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną – wobec których są albo były prowadzone postępowania:
 - a) restrukturyzacyjne w rozumieniu PrRestr oraz o zawarciu układu na zgromadzeniu wierzycieli w rozumieniu art. 491²⁵ PrUpad,
 - b) upadłościowe lub wtórne postępowania upadłościowe,

- c) zakończone prawomocnym orzeczeniem zakazu, o którym mowa w art. 373 ust. 1 PrUpad,
 - d) w przedmiocie uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego;
- 2) wspólnikach osobowych spółek handlowych, którzy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem, jeżeli ogłoszono upadłość spółki, wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe wobec spółki lub oddalono wniosek o ogłoszenie upadłości spółki na podstawie art. 13 ust. 1 lub 2 PrUpad;
 - 3) osobach fizycznych, osobach prawnych oraz jednostkach organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną – wobec których umorzono postępowanie egzekucyjne prowadzone przez komornika sądowego lub sąd z uwagi na fakt, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych, albo umorzono postępowanie egzekucyjne prowadzone przez naczelnika urzędu skarbowego albo dyrektora oddziału ZUS z uwagi na fakt, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty przewyższającej wydatki egzekucyjne;
 - 4) osobach fizycznych, wobec których toczy się egzekucja świadczeń alimentacyjnych lub egzekucja należności budżetu państwa powstałych z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, a które zalegają ze spełnieniem tych świadczeń za okres dłuższy niż 3 miesiące.

Dane osób wobec, których są lub były prowadzone postępowania upadłościowe, restrukturyzacyjne, w przedmiocie uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego oraz o zakaz prowadzenia działalności gospodarczej, a także informacje o wspólnikach osobowych spółek handlowych ponoszących odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem, są ujawniane w rejestrze za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe jednocześnie z dokonaniem obwieszczenia albo dokonaniem innej czynności, z którą ustawa wiąże skutek ujawnienia w rejestrze.

Dane o osobach, wobec których umorzono postępowanie egzekucyjne ze względu na brak możliwości uzyskania sumy wyższej niż koszty lub wydatki egzekucyjne, w zakresie dotyczącym umorzenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez naczelnika urzędu skarbowego albo dyrektora oddziału ZUS są niezwłocznie zamieszczane w rejestrze za pośrednictwem systemu teleinformatycznego odpowiednio przez Szefa KAS, właściwego naczelnika urzędu skarbowego lub właściwego dyrektora oddziału ZUS.

Dane w zakresie dotyczącym umorzenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika albo sąd, zamieszcza niezwłocznie w rejestrze komornik albo sąd, który wydał postanowienie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego.

Dane o osobach, wobec których toczy się egzekucja świadczeń alimentacyjnych, zamieszcza niezwłocznie w rejestrze komornik prowadzący postępowanie egzekucyjne, a w przypadku gdy komornik nie prowadzi postępowania egzekucyjnego, dane zamieszcza organ, który wypłacił świadczenia przyznawane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów.

Na mocy art. 4a KRSU za pośrednictwem systemu integracji rejestrów Centralna Informacja KRS:

- 1) udostępnia bezpłatnie – w przypadku spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, spółek akcyjnych, spółek komandytowo-akcyjnych, spółek europejskich oraz oddziałów przedsiębiorców zagranicznych działających na terytorium RP – aktualne informacje albo informację o wykreśleniu tych podmiotów z KRS oraz listę dokumentów, o których mowa w art. 4 ust. 4a KRSU;
- 2) wydaje kopie dokumentów złożonych w postaci papierowej oraz dokumenty złożone w postaci elektronicznej, o których mowa w art. 4 ust. 3a KRSU;
- 3) przekazuje do właściwych rejestrów informacje o otwarciu likwidacji, zakończeniu likwidacji, ogłoszeniu upadłości, zakończeniu postępowania upadłościowego oraz o wykreśleniu spółek, o których mowa w pkt 1;
- 4) przekazuje do właściwych rejestrów informacje o połączeniu transgranicznym.

Ważne

Sprawozdanie finansowe kontrahenta sprawdzić można bezpłatnie w przeglądarce dokumentów finansowych, podając jego numer KRS.

2.2. REGON

Informacje na temat przedsiębiorców można znaleźć także w wyszukiwarce Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON), prowadzonego przez GUS. Interesujący podmiot można znaleźć po jego numerze NIP, REGON, KRS oraz po adresie.

W REGON znajdują się m.in. dane spółek cywilnych, które nie znajdują się w CEIDG (są tam tylko dane wspólników).

2.3. Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej i Punkt Informacji dla Przedsiębiorcy

Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej funkcjonuje w polskim systemie prawnym od 1.7.2011 r. na mocy ustawy z 19.12.2008 r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. Nr 18, poz. 97 ze zm.). Inspiracją dla utworzenia CEIDG była Centralna Informacja KRS unormowana w art. 4 KRSU. Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej zastąpiła dotychczasowe ewidencje działalności gospodarczej prowadzone przez organy gminy, które funkcjonowały na mocy art. 7a–7i *PrDziałGosp*⁵.

Rola ewidencji jest istotna, gdyż przede wszystkim upraszcza, porządkuje i przyspiesza tryb rejestracji działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. Istotne są zmiany doty-

⁵ A. Powatowski, Ewolucja ewidencji działalności gospodarczej, *Studia Prawnicze* 2004, Nr 3, s. 99 i n.; R. Dowgier, M. Etel, Zmiany w zakresie ewidencjonowania działalności gospodarczej oraz identyfikacji podatkowej przedsiębiorcy, *PUG* 2009, Nr 10, s. 23 i n.; T. Kocowski, Reglamentacja działalności gospodarczej w polskim administracyjnym prawie gospodarczym, Wrocław 2009, s. 235–237.

czące Punktu Informacji dla Przedsiębiorcy, który realizuje zadania pojedynczego punktu kontaktowego w rozumieniu przepisu art. 6 dyrektywy 2006/123/WE, stanowiąc centrum pomocy prawnej dla przedsiębiorców w zakresie relacji z organami publicznymi.

W rejestrze CEIDG znajdują się:

- 1) dane podstawowe: imię i nazwisko, nazwa firmy, NIP, REGON;
- 2) data rozpoczęcia działalności, ewentualnie data jej zawieszenia i wznowienia;
- 3) status (przedsiębiorca aktywny, zawieszony);
- 4) adres;
- 5) rodzaje prowadzonej działalności gospodarczej;
- 6) dane kontaktowe (numer telefonu i e-mail), jeśli nie zostały zastrzeżone;
- 7) dane pełnomocników firmy;
- 8) informacje dotyczące upadłości, postępowania naprawczego czy postępowania restryktoryzacyjnego.

Co ważne, wyszukując dane spółki cywilnej, znaleźć można współników po wskazaniu „NIP spółki cywilnej”. Wyszukiwanie będzie skuteczne pod warunkiem, że współnicy mają aktualne wpisy, które uwzględniają tę spółkę. Jeżeli wyszukiwanie nie daje wyników, oznacza to, że we wpisach współników brakuje informacji o spółce. W takiej sytuacji odnalezienie informacji dotyczących tej spółki jest możliwe w rejestrze REGON.

Szczegółowe wytyczne dotyczące obszarów ujawnionych w CEIDG, które należy uwzględnić w ramach oceny ryzyka kontrahenta biznesowego oraz w procesie weryfikacji, zostały przedstawione w rozdziale III niniejszej publikacji.

2.4. Udostępnianie informacji gospodarczych i wymiana danych gospodarczych

Ustawa o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych obejmuje pięć obszarów. Po pierwsze, zawiera zasady udostępniania informacji gospodarczych dotyczących wiarygodności płatniczej, czyli przekazywania przez wierzyciela informacji gospodarczych do Biura Informacji Gospodarczej (BIG) oraz ujawniania tych informacji przez to biuro (zob. art. 2 ust. 2 pkt 6 UdoInfoGospU). Szczegółowe zasady przekazywania informacji gospodarczej do BIG określają przepisy art. 12–20 UdoInfoGospU. Wiarygodność płatnicza w rozumieniu UdoInfoGospU to zdolność do terminowego wywiązania się ze zobowiązania pieniężnego wynikającego z umowy (zob. art. 31a ust. 2 UdoInfoGospU). **Celem udostępniania informacji gospodarczych jest zatem weryfikacja wiarygodności płatniczej**, dlatego przekazanie przez wierzyciela informacji do rejestru długów w celu przymuszenia do zapłaty, a nie ostrzeżenia o wątpliwej wiarygodności płatniczej kontrahenta narusza zasady uczciwego obrotu gospodarczego i jako takie jest bezprawne (zob. wyr. SO w Łodzi z 27.6.2017 r., XIII Ga 222/17, Legalis).

Po drugie, UdoInfoGospU przewiduje zasady wymiany danych gospodarczych dotyczących wiarygodności płatniczej między BIG a instytucjami dysponującymi takimi danymi mającymi siedzibę w państwach członkowskich UE, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwach członkowskich EFTA – stronach umowy o EOG, jak również danych udo-

stępnionych BIG przez biura informacji kredytowej (BIK) (zob. art. 105 ust. 4 PrBank). Szczegółowe zasady wymiany danych gospodarczych określają przepisy art. 9–10 UdostInfoGospU.

Po trzecie, przewiduje zasady tworzenia i działania **BIG, które posiadają wyłączną kompetencję pośrednictwa w udostępnianiu informacji gospodarczych osobom trzecim nieoznaczonym** w chwili przeznaczania tych informacji do udostępniania (zob. art. 4 UdostInfoGospU). Szczegółowe przepisy określające formę prawną i przedmiot działalności określają art. 4–11a UdostInfoGospU. Przepisy UdostInfoGospU regulują też zasady ujawniania, przechowywania, aktualizacji i usuwania informacji gospodarczych, określone w art. 21–31. Biuro Informacji Gospodarczej ujawnia dane o dłużnikach i jako instytucja zaufania publicznego ma obowiązek czuwać nad rzetelnością swojej działalności. Równocześnie informacje o dłużniku przekazuje wierzyciel. **Przepisy UdostInfoGospU nie wymagają, aby wierzytelność była stwierdzona prawomocnym wyrokiem, więc biuro nie ma możliwości sprawdzenia, czy wierzytelność faktycznie istnieje.** Sam fakt ujawnienia informacji gospodarczej nie może być uznany za bezprawny, skoro następuje na podstawie ustawy (zob. wyr. SO w Gliwicach z 30.9.2015 r., II C 79/15, Legalis).

Ustawa o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych przewiduje także nadzór nad BIG sprawowany przez ministra właściwego do spraw gospodarki w zakresie zgodności wykonywanej działalności gospodarczej z przepisami i regulaminem zarządzania danymi.

Szczegółowe wytyczne dotyczące obszarów ujawnionych w ramach udostępniania informacji gospodarczych i wymiany danych gospodarczych, które należy uwzględnić w ramach oceny ryzyka kontrahenta biznesowego oraz w procesie weryfikacji, zostały przedstawione w rozdziale III niniejszej publikacji.

Podstawową rolą informacji gospodarczej jest dostarczenie wiedzy na temat wiarygodności płatniczej kontrahenta. Wiarygodność płatnicza nie jest pojęciem zdefiniowanym w UdostInfoGospU. W celu analizy znaczeniowej tego pojęcia należy odwołać się do przepisów PrBank określających pojęcie zdolności kredytowej. Zgodnie z art. 70 ust. 1 PrBank przez zdolność kredytową rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. W literaturze przedmiotu podnosi się, że na zdolność kredytową składa się nie tylko zdolność do spłaty zaciągniętego zobowiązania, lecz także tzw. wiarygodność kredytowa, która opiera się przede wszystkim na dotychczasowej historii kredytowej klienta, a więc na informacji o przebiegu spłaty poprzednich zobowiązań. Zatem **zgromadzone przez BIG informacje powinny zgodnie z zamiarem ustawodawcy pozwolić na zweryfikowanie, czy dany kontrahent wywiązywał się prawidłowo ze swoich zobowiązań** (brak informacji w BIG o zadłużeniu przekraczającym 60 dni), czy też posiadał zaległości w spłacie (informacje o zadłużeniu przekraczającym 60 dni). Na tej podstawie oceniana będzie jego wiarygodność płatnicza.

Informacje gospodarcze udostępnia się osobom trzecim nieoznaczonym w chwili przeznaczania tych informacji do udostępniania. Konsekwentnie również w art. 4 UdostInfoGospU stanowi się, że udostępnianie informacji gospodarczych osobom trze-

cim nieoznaczonym w chwili przeznaczania tych informacji do udostępniania następuje wyłącznie za pośrednictwem BIG, chyba że udostępnianie następuje w celu sprzedaży wierzycelności przez ogłoszenie publiczne lub przepisy prawa przewidują inny tryb udostępniania danych. Przepisy UdostInfoGospU ustanawiają więc wyłączność BIG w zakresie udostępniania informacji gospodarczych, ale wyłączność dotyczy jedynie udostępniania informacji osobom trzecim nieoznaczonym w chwili przeznaczania tych informacji do udostępniania. **Regulacja nie ingeruje zatem w wymianę informacji gospodarczych (czy też informacji odpowiadających informacjom gospodarczym) bezpośrednio między zainteresowanymi podmiotami.**

W UdostInfoGospU nie dopuszczono możliwości przekazywania informacji gospodarczych o wierzycelnościach publicznoprawnych w systemie BIG. Tymczasem odrębną i bardzo szeroką grupę wierzycieli stanowią wierzyciele z tytułu należności publicznoprawnych, do których należą: podatki (w tym podatki i opłaty lokalne), wszelkie opłaty administracyjne, opłaty sądowe, a także grzywny, mandaty i kary pieniężne. Wśród tych wierzycieli znajdować będą się m.in. organy administracji rządowej i samorządowej, organy władzy sądowniczej i inne organy władzy publicznej, w tym urzędy skarbowe. Ponadto do kategorii wierzycieli publicznoprawnych należeć będą również tzw. organy rentowe, tj. m.in. ZUS (w szczególności z tytułu składek niezapłaconych przez pracodawców) i KRUS (w szczególności z tytułu składek niezapłaconych przez rolników).

Strony w umowie o współpracy mogą zdecydować o zastosowaniu wobec udostępnianych sobie wzajemnie danych zarówno ustawowych warunków, jak i zakresu informacji wynikającego z UdostInfoGospU, **jakkolwiek nie muszą tego uczynić, bo nie jest to ich obowiązkiem z mocy przepisów prawa.** Ustawodawca pozostawił w tym zakresie swobodę, nie określił wprost w UdostInfoGospU ograniczeń dla instytucji utworzonych na podstawie art. 105 ust. 4 PrBank ani nie zastrzegł ich chociażby w sposób ogólny w świetle prawa bankowego, np. poprzez dookreślenie, że udostępnianie danych powinno następować „w zakresie nie większym” niż określony odpowiednio w art. 14 ust. 2 lub art. 15 ust. 2 UdostInfoGospU.

2.5. Biura informacji gospodarczej

Dane na temat kondycji finansowej kontrahenta można uzyskać też w BIG. W Polsce funkcjonuje kilka biur prowadzonych przez prywatne podmioty. Ich usługi są płatne, a cena zależy od zakresu usług.

Biuro Informacji Gospodarczej InfoMonitor (BIG InfoMonitor) prowadzi Rejestr Dłużników BIG. Umożliwia on dostęp do baz Biura Informacji Kredytowej oraz Związku Banków Polskich. Wspiera procesy windykacyjne oraz potwierdza wiarygodność finansową klientów i kontrahentów. Pozwala zweryfikować status płatniczy firmy. Za sprawdzenie kontrahenta (raport o przedsiębiorcy z rejestru BIG) należy zapłacić 29 zł netto, można również wykupić abonament pakietowy w cenie od 199 zł do 299 zł.

Krajowy Rejestr Długów Biuro Informacji Gospodarczej S.A. (KRD BIG SA) obsługuje wszystkie podmioty gospodarcze – od jednoosobowych firm, poprzez małe i średnie przedsiębiorstwa, po wielkie korporacje. Stworzył system wymiany informacji gospodarczych łączący wszystkie gałęzie gospodarki. Z usług Krajowego Rejestru Długów mogą

korzystać także osoby fizyczne, gminy i wtórni wierzyciele. Pakiet miesięczny kosztuje od 160 do 990 zł.

Rejestr Dłużników ERIF Biuro Informacji Gospodarczej S.A. wspiera przedsiębiorców w zakresie prewencji oraz zarządzania należnościami. Raport na temat wybranego podmiotu kosztuje 49,99 zł.

Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej (KBIG) jest częścią międzynarodowej Grupy Deltavista. Współpracuje z biurami z Europy Zachodniej. Informacje o nierzetelnych płatnikach ujawnione w KBIG są udostępniane także na rynkach zagranicznych. Abonament miesięczny kosztuje od 290 do 590 zł.

Szczegółowe wytyczne dotyczące obszarów ujawnianych przez biura informacji gospodarczych, które należy uwzględnić w ramach oceny ryzyka kontrahenta biznesowego oraz w procesie weryfikacji, zostały przedstawione w rozdziale III niniejszej publikacji.

2.6. Wywiadownie gospodarcze

Poszukując informacji na temat kontrahenta dodatkowo można skorzystać z usług wywiadowni gospodarczej, czyli prywatnych podmiotów, które na zamówienie zweryfikują wiarygodność finansową polskich i zagranicznych podmiotów. Wywiadownie raportują informacje z rejestrów, dane o sytuacji finansowej kontrahenta, w tym o jego ewentualnym zadłużeniu. Usługa jest płatna, a cena zależy od zakresu dostarczanych danych. Należy skorzystać z wyszukiwarki internetowej, aby znaleźć wywiadownię spełniającą określone potrzeby.

2.7. Wykaz podmiotów zarejestrowanych jako podatnicy VAT, niezarejestrowanych oraz wykreślonych i przywróconych do rejestru VAT

W myśl art. 96b ust. 2 VATU podatnik może sprawdzić historię rejestracji kontrahenta dla celów VAT oraz jego dane zamieszczone w wykazie podmiotów zarejestrowanych jako podatnicy VAT, niezarejestrowanych oraz wykreślonych i przywróconych do rejestru VAT w okresie 5 lat poprzedzających rok, w którym podmiot jest sprawdzany. Dane takiego kontrahenta są udostępniane według stanu na wybrany dzień.

W wykazie znajdują się takie dane, jak:

- 1) firma (nazwa) lub imię i nazwisko;
- 2) numer NIP;
- 3) status podmiotu:
 - a) w odniesieniu do którego nie dokonano rejestracji albo który wykreślono z rejestru jako podatnika VAT,
 - b) zarejestrowanego jako „podatnik VAT czynny” albo „podatnik VAT zwolniony”, w tym podmiotu, którego rejestracja została przywrócona;
- 4) numer REGON.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl